

Tidiga och samordnade insatser för barn och unga

Slutredovisning av regeringsuppdrag 2017 – 2023

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2023-12-13

Diarienummer Skolverket: 2020:392

Diarienummer Socialstyrelsen: 11384/2017

Skolverket, Stockholm 2023

Innehåll

Förord	4
1. Inledning	5
1.1 Regeringsuppdraget	5
1.2 Sammanfattning av delredovisningen	6
1.2.1 Framgångsfaktorer.....	6
1.2.2 Juridiska och strukturella hinder	7
1.3 Skolverkets och Socialstyrelsens organisering av uppdraget	8
1.3.1 Projektorganisation	8
1.3.2 Referensgrupp	8
2. Spridning av TSI	10
2.1 Spridningskonferens	10
2.2 TSI-boken inklusive faktablad	10
2.3 Rapport om sociala investeringar	11
2.4 Webbinarier	11
2.5 Strategiska länsdialoger	11
2.6 Deltagande på konferenser, seminarier mm	12
2.7 Myndigheternas webbsidor	13
3. Myndigheternas avslutande diskussion	15
3.1 Långsiktigheten osäker i TSI-arbetet	15
3.2 Laghinder för att få kunskap om resultatet av TSI för barn och unga	16
3.3 Behovet av en fast nationell samordning	16

Förord

Skolverket och Socialstyrelsen har sedan 2017 haft i uppdrag av regeringen att genomföra ett utvecklingsarbete med syfte att förbättra samverkan mellan skolan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten, så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser. Sedan 2020 har arbetet också haft en brottsförebyggande inriktning.

Det här är slutredovisningen av uppdraget om tidiga och samordnade insatser för barn och unga (TSI). En delredovisning lämnades den 16 juni 2023 där de huvudsakliga resultaten av uppdraget presenterades avseende framgångsfaktorer samt juridiska och strukturella hinder för samverkan. Denna slutredovisning är ett komplement till delredovisningen och är inriktad på spridningen av uppdraget.

Rapporten har tagits fram av de båda myndigheternas projektledare Ebba Silfverstolpe Agardh, Skolverket och Kjerstin Bergman, Socialstyrelsen. Ansvariga enhetschefer har varit Anders Duvkär, Skolverket och Annika Öquist samt Maria Hilberth, Socialstyrelsen.

Myndigheterna vill rikta ett stort tack till alla deltagare i de lokala utvecklingsarbetena som medverkat i satsningen. Vi vill också tacka alla som deltagit i referensgrupperna som vi har haft dialog med.

December 2023

Peter Fredriksson
Generaldirektör Skolverket

Olivia Wigzell
Generaldirektör Socialstyrelsen

1. Inledning

Barn och ungas behov är mångfacetterade och det behövs en helhetssyn för att förstå vilket stöd de kan ha behov av. Verksamheter som arbetar med barn och unga, som förskola, skola, hälso- och sjukvård, socialtjänst, fritidssektor och polis behöver samordna sig så att det inte uppstår organisatoriska mellanrum. Barn ska inte behöva falla mellan stolarna och vänta onödigt länge på stöd. Alla vinner på att en negativ utveckling hos barn och unga vänds så tidigt som möjligt. Ser man till forskning så har tidiga insatser positiva effekter både för individer och samhällsekonomin.¹ Ändå sätts insatser in för sent och det förebyggande arbetet prioriteras ofta bort i besparingssyfte. Satsningar behöver göras på tidiga insatser till barn och unga, kunskapen finns men den måste spridas och användas.

1.1 Regeringsuppdraget

Skolverket och Socialstyrelsen har sedan 2017 haft i uppdrag att tillsammans genomföra ett utvecklingsarbete med syfte att förbättra samverkan mellan skolan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten, så att barn och unga som riskerar ogynnsam utveckling får tidiga och samordnade insatser (TSI).²

I regeringsuppdraget har ingått att kartlägga och identifiera goda exempel och framgångsfaktorer samt identifiera juridiska och strukturella hinder för samverkan. I uppdraget har också ingått att följa upp och utvärdera samt sprida resultatet till kommuner och andra viktiga aktörer. I februari 2020 beslutade regeringen att ändra och förlänga uppdraget till juni 2023.³ Ändringen i uppdraget innebar också en mer uttalad brottsförebyggande inriktning. Regeringen beslutade därefter, den 8 juni 2023, att förlänga tiden för uppdraget till den 18 december 2023.⁴

En delredovisning avseende uppdraget att kartlägga och identifiera goda exempel och framgångsfaktorer samt juridiska och strukturella hinder för samverkan lämnades den 16 juni 2023.⁵ I delredovisningen redovisades resultaten av regeringsuppdraget. Slutredovisningen är inriktad på spridning av uppdraget och är ett komplement till delredovisningen. I nästa avsnitt finns sammanfattningen av delredovisningen.

¹ Skolverket och Socialstyrelsen (2023). Börja tidigt, planlägg långsiktigt och håll ut länge [publiceras hösten 2023].

² U2017/01236/GV, Uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga;

³ U2020/00363/S; Ändring av uppdraget att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga samt förlängd tid för uppdraget.

⁴ U2023/01937 Förlängd tid för uppdraget att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga insatser för barn och unga

⁵ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/regeringsuppdrag/2023/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga-tsi---delredovisning>

1.2 Sammanfattning av delredovisningen

Skolverket och Socialstyrelsen har under 2017 - 2023 följt och gett stöd till drygt 40 utvecklingsarbeten (cirka 90 kommuner och 16 regioner) med vars hjälp olika framgångsfaktorer och hinder för samverkansarbetet har identifierats.

Det nationella stödet till utvecklingsarbetena har byggt på tidigare forskning om framgångsfaktorer och hinder när det gäller samverkan. Stödet har anpassats och utvecklats under projektets gång. Det stöd som utvecklingsarbetena har värdesatt mest har varit enskilda uppföljningar och nätverksträffar. Viss del av det nationella stödet, exempelvis processledarutbildning, har varit inriktat på utvecklingsledarna i deras samordnande roll. Detta har varit uppskattat då stödet varit konkret och praktiskt. Slututvärderingen av TSI 2023 indikerar dock att satsningar inriktade på stöd till utvecklingsledarna riskerar att bli kortsiktigt då det stärker individer men inte organisationer.⁶

1.2.1 Framgångsfaktorer

Inom ramen för TSI-satsningen har flera framgångsfaktorer identifierats.

Vikten av att:

- Få till stånd en bred och långsiktig politisk förankring.
- Kartlägga och enas om problembilden.
- Bygga ihop med andra satsningar.
- Förstå varandras uppdrag och bygga tillit.
- Fastlägga strukturen för det tvärprofessionella arbetet.
- Involvera barn, unga och föräldrar i utvecklingsarbetet.
- Stärka hälso- och sjukvårdens medverkan.
- Införa samma modell i alla kommuner i ett län.
- Samordna det nationella stödet.

Framgångsfaktorerna har till stor del även identifierats i tidigare forskning⁷ med undantag av faktorerna om att stärka hälso- och sjukvårdens medverkan i utvecklingsarbetet och att införa samma arbetsmodell i ett läns samtliga kommuner.

När det gäller framgångsfaktorn att ha en fastlagd struktur för det tvärprofessionella arbetet är det viktigt att nämna det som är TSI-specifikt, nämligen den strukturerade form av samverkan som många utvecklingsarbeten byggt upp i form av tvärprofessionella team. I dessa team diskuterar professionella med olika kompetenser barnets, den unges eller vårdnadshavarnas behov av insatser. Det bidrar till en helhetssyn på barn och deras familjer och

⁶ Strategirådet (2023). Utvärdering av den nationella TSI-satsningen.

⁷ Danermark, B. (2018) Samverkan skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård. En kunskapssammanställning (2.0.)

hjälp till att göra en bättre bedömning av vilket stöd de behöver och vilken verksamhet som är bäst lämpad att ge det.

När kommuner och regioner förväntas samarbeta är det viktigt att även den nationella nivån samordnar sig. Det samordnade arbetet för tidiga insatser är relativt oreglerat. Det finns ett behov av samordning på alla nivåer och att den nationella nivån talar med en enad röst. TSI-satsningen med det delade ansvaret mellan Skolverket och Socialstyrelsen har fungerat väl under dessa år, även om det tog tid att bygga upp samarbetet. Det har inneburit att kompromisser har ägt rum och att myndigheterna tillsammans har enats vid olika vägval. Detta har i sin tur skickat signaler till regional och lokal nivå om vikten av att samverkan sker för barnets bästa.

1.2.2 Juridiska och strukturella hinder

Inom ramen för TSI-satsningen har följande hinder identifierats:

- Det saknas rättsligt stöd för gemensam uppföljning på individnivå.
- Uppföljning har låg prioritet.
- Förebyggande arbete bortprioriteras.
- Arbetet försvåras av organisatoriska mellanrum och otydliga krav från chefer på samverkan.
- Det är svårt att gå från projektarbete till ordinarie verksamhet.
- Det skapas parallella strukturer i det förebyggande respektive brottsförebyggande arbetet.
- Fristående skolor och privata vårdgivare deltar i mindre utsträckning i TSI-arbetet.
- De regionala samverkans- och stödstrukturerna omfattar inte skolan.⁸

De hinder som identifierats i TSI återfinns också i forskning om samverkan. Det gäller främst en avsaknad av strukturer för samverkan och bristande varaktighet i de strukturer som byggs upp. Av de 34 utvecklingsarbeten som deltog i TSI-satsningen var det hösten 2022 över hälften som saknade beslut om fortsättning.

Ett hinder som har identifierats i TSI-satsningen, och som inte är omnämnt i tidigare forskning, är att det saknas rättsligt stöd för att göra gemensamma uppföljningar på individnivå. Det försvårar möjligheten att få en överblick av TSI-arbetet på individnivå och att visa på resultatet av det samordnade arbetet. Det gäller både resultatet av insatserna och kostnaderna inom ramen för TSI-arbetet. En annan utmaning är att de fristående skolorna och privata vårdgivarna inte varit delaktiga i TSI-arbetet i samma omfattning som de offentligt drivna

⁸. Socialstyrelsen och SKR arbetar tillsammans med representanter för de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) genom ett partnerskap mellan lokal, regional och nationell nivå. Partnerskapets syfte är att bidra till ökad samverkan, dialog och samordning av initiativ som kan bidra till behovsanpassad kunskapsutveckling, bättre stöd för implementering och att kunskapen används. RSS omfattar socialtjänst och delar av hälso- och sjukvården men inte skolan. Vissa regioner har emellertid involverat och bjudit in skolan i den regionala samverkans- och stödstrukturen, även fristående skolor.

verksamheterna. Det är angeläget att stöd ges till alla barn och unga vid behov, oavsett om de går i en fristående skola eller tillhör en privat vårdcentral.

Myndigheternas bedömning är att det behövs en permanent fastlagd samordning på nationell, regional och lokal nivå för att skapa långsiktighet i det förebyggande arbetet. Samverkan mellan verksamheter behöver organiseras utifrån en helhet för att nå alla barn och unga i behov av tidiga och samordnade insatser.

1.3 Skolverkets och Socialstyrelsens organisering av uppdraget

1.3.1 Projektorganisation

För uppdragets genomförande har Skolverket och Socialstyrelsen haft en gemensam projektorganisation och styrgrupp. Aktiviteter inom uppdraget har letts av projektledare från respektive myndighet och genomförts av en projektgrupp bestående av representanter från de båda myndigheterna. Projektgruppen har haft stöd av jurister och kommunikatörer vid myndigheterna.

1.3.2 Referensgrupp

Två referensgrupper, varav en med koppling till TSI brottsförebyggande, har varit knutna till uppdraget. Syftet med referensgrupperna har varit att få stöd och synpunkter på olika frågor i TSI-uppdraget.

Följande myndigheter och organisationer har deltagit:

Idéburna skolors riksförbund, Friskolornas riksförbund, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Folkhälsomyndigheten (FoHM), Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Barnombudsmannen (BO), Delegationen mot segregation (Delmos),⁹ Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Länsstyrelsen Örebro, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF), Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Elevernas riksförbund (tidigare Sveriges elevråd SVEA), Maskrosbarn, Barnens rätt i samhället (Bris), Rädda Barnen, Funktionsrätt Sverige, Synskadades Riksförbund, Brottsförebyggande rådet (Brå), Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen Östergötland (nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck) och Polismyndigheten.

Hösten 2023 bjöd Skolverket och Socialstyrelsen in båda referensgrupperna för att diskutera spridningen av TSI. Referensgrupperna har följt TSI-satsningen under flera år och representanterna har på olika sätt betonat värdet av satsningen och betydelsen av TSI i det förebyggande arbetet. Vid höstens möte framhöll de att det är angeläget att erfarenheterna av satsningen och det stöd som tagits fram når ut till alla som arbetar med tidiga insatser för barn och unga. Utöver

⁹ Delegationen mot segregation (Delmos) avvecklades 31 dec 2022

information på Skolverkets och Socialstyrelsens webbplatser efterfrågade de ett mer verksamhetsnära stöd när det gäller spridning av TSI.

Representanterna uttryckte ett särskilt önskemål om att Skolverket och Socialstyrelsen fortsätter att arbeta aktivt med spridning i nära dialog med kommuner och regioner. Vidare identifierade de ett behov av fortsatt statligt stöd annars befarade de att TSI-arbetet riskerar att ebba ut. Ett annat önskemål var också att myndigheterna bjuder in till en ny referensgruppträff våren 2024 för att diskutera fortsatt spridning av TSI.

2. Spridning av TSI

I regeringsuppdraget har det ingått att sprida erfarenheterna från TSI till kommuner, regioner och andra relevanta aktörer. I delredovisningen redogjordes för de aktiviteter som genomförts såsom filmer, webinarier, konferenser, information på webbplatserna med mera.

I den här slutredovisningen redovisas Skolverkets och Socialstyrelsens arbete med att under hösten 2023 sprida erfarenheterna från TSI. Det har skett genom dialoger med företrädare för utvecklingsarbetena, referensgrupperna och andra representanter från myndigheter, organisationer och statliga utredningar.

2.1 Spridningskonferens

Den 10 oktober hölls en nationell konferens där erfarenheterna av den sexåriga TSI-satsningen presenterades med hjälp av lokala utvecklingsarbeten, forskare och andra experter. Intresset var stort och konferensen blev tidigt fullbokad och en kölista för fysiskt deltagande upprättades. Vid konferensen deltog drygt 500 åhörare och cirka 1300 personer följde konferensen digitalt. En utvärdering visade att en majoritet av deltagarna skattade konferensen som givande eller mycket givande. Konferensen gav inspiration i arbetet och värdefull kunskap om metoder och arbetssätt i TSI-arbetet.

2.2 TSI-boken inklusive faktablad

Skolverket och Socialstyrelsen har tagit fram en TSI-bok för ett ge nära och praktiskt stöd med att starta eller förbättra ett pågående samverkansarbete. Boken bygger på de erfarenheter som gjorts inom ramen för TSI samt forskning om samordnat förebyggande arbete. Målgruppen är strateger, samordnare eller på annat sätt yrkesverksamma som arbetar med barn och unga. Boken har tagits fram i dialog med utvecklingsledarna i TSI, referensgrupperna och andra externa aktörer.

Utöver TSI-boken finns ett kortfattat informationsblad om vikten av att arbeta tidigt och samordnat med barn och unga. Målgruppen är chefer och förtroendevalda.

TSI-boken lanserades den 10 oktober och kan laddas ner digitalt på myndigheternas webbplatser eller kostnadsfritt beställas som tryckt publikation på Socialstyrelsens webbplats. Under oktober månad var boken den näst mest köpta av alla Socialstyrelsens publikationer. Boken var slut på lager (3000 exemplar) i mitten av november och tilltryckning av ytterligare exemplar har gjorts.

[TSI-boken – Stöd i arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga](#)

2.3 Rapport om sociala investeringar

Med rapporten om sociala investeringar ”Börja tidigt, planlägg långsiktigt och håll ut länge!” vill Socialstyrelsen och Skolverket stimulera huvudmännen att prioritera och satsa på förebyggande insatser. Rapporten syftar till att stödja verksamheternas arbete med att förstå ekonomiska incitament och det samhällsekonomiska värdet av tidiga förebyggande insatser för barn och unga. I rapporten presenteras de grundstenar som samhällsekonomiska beräkningar bygger på, med fokus på uppföljning och utvärdering. Målgruppen för rapporten är främst chefer och tjänstemän som arbetar med planering och andra strategiska frågor som rör barn och unga i kommuner och regioner. En bilaga i rapporten innehåller en redovisning av vetenskapligt stöd för tidiga och förebyggande insatsers effektivitet och kostnadseffektivitet inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

2.4 Webbinarier

Webbinarierna har varit en viktig del i spridningen av TSI genom åren. Under hösten 2023 har Skolverket och Socialstyrelsen genomfört ytterligare två digitala frukostseminarier på TSI-teman.

- Presentation av TSI-boken (den 28 november).
- Presentation av rapporten om sociala investeringar (den 14 december).

2.5 Strategiska länsdialoger

Skolverket och Socialstyrelsen har fört samtal med några utvecklingsledare som samordnar TSI-arbetet med flera kommuner i ett län. Dialogerna har handlat om hur samordning på länsnivå skulle kunna underlätta implementeringen av TSI-arbetet och annat förebyggande arbete i kommunerna.

En stor utmaning var enligt utvecklingsledarna när kommunerna i samma län har utvecklat olika samverkansmodeller. Det försvårar hälso-och sjukvårdens medverkan i TSI-arbetet som måste anpassa sitt arbete till de olika kommunernas arbetssätt i länen.

Ett annat dilemma som togs upp var när en nationell aktör använder verktyg som är lokalt utvecklade och inte är utvärderade för nationellt bruk. De syftade på den blankett för orosanmälningar som Polisen tagit fram baserad på ett kartläggningsverktyg hämtat från det lokala utvecklingsarbetet Backa Barnet i Ystad.¹⁰ Det har enligt utvecklingsledarna lett till svårigheter i samverkansarbetet

¹⁰ Ystad är en av några svenska kommuner som arbetar med inspiration av Skottlandsmodellen. Kommunerna har gjort olika anpassningar av verktyget Wellbeing Wheel, i Ystad benämns det som Behovskompassen.

med polisen för de kommuner som använder andra kartläggningsverktyg för att identifiera barn och ungas behov. Utvecklingsledarna menade att det finns ett stort behov av nationell samsyn och styrning av samverkansarbetet. Det behövs vissa ramar för arbetet samtidigt som det behövs lokal flexibilitet.

Sammanfattningsvis pekade de på vikten av fortsatt nationell uppmärksamhet och stöd i TSI-arbetet. Det som utvecklingsledarna förde fram ligger också väl i linje med Narkotikautredningens (SOU 2023:62) förslag om att kommunerna behöver prioritera samordningen av det förebyggande arbetet mellan olika preventionsområden, och skapa en stabil struktur för detta. Frågan om parallella system för olika områden i det förebyggande arbetet har också beskrivits som ett hinder i TSI-arbetet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Socialstyrelsen och Skolverket att en fortsatt TSI-satsning skulle kunna läggas upp på följande sätt. Den skulle med fördel kunna inledas som en pilot i ett län.

En samordnare/utvecklingsledare i länet bjuder in alla kommuner (inklusive enskilda huvudmän) att delta med olika representanter från de olika verksamheterna, såsom förskola, skola, hälso-och sjukvård, socialtjänst, fritidsverksamhet, polis med flera.

Förslag på teman för länsdialogerna:

- Erfarenheter från TSI-satsningen och innehållet i TSI-boken.
- Undersöka om det är möjligt att komma fram till en gemensam arbetsmodell som kommunerna kan enas om i dialog med regionens hälso- och sjukvård.¹¹
- Hur polisen, som är organiserad på nationell nivå, kan ingå i den regionala samverkansstrukturen. Det ställer krav på samordning inte bara inom utan även mellan länen.
- Hur fristående skolor och privata vårdgivare kan inkluderas i högre grad
- Hur samordningen mellan kommuner och regioner kan underlättas genom regionala och lokala överenskommelser?

2.6 Deltagande på konferenser, seminarier mm

Under hösten 2023 har Skolverket och Socialstyrelsen medverkat och på olika sätt berättat och spridit kunskap om TSI vid följande konferenser och föredragningar.

- Myndighetsgemensam konferens om kvinnofrid 29–30 augusti.
- SKR:s folkhälsochefs nätverk 11 oktober.
- Socionomdagarna 8–9 november.
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) 13 november.

¹¹ En framgångsfaktor som identifierats i TSI-satsningen för att få hälso-och sjukvården mer delaktig är när kommuner och regioner i ett län samordnar sig kring en gemensam modell.

- SKR:s konferens om forskning kring förebyggande arbete 24 november.
- Länsdialog i Halland om utvecklingen av TSI (Länsstyrelsen, regionen och samtliga kommuner) 7 december.

Under 2024 planeras fortsatta spridningsaktiviteter genom medverkan vid olika konferenser och seminarier, till exempel:

- Socialtjänst-podden, Akademikerförbundet Sveriges Socionomers Riksförbud (SSR) 19 januari.
- Barnrättsdagarna 9–10 april.
- Riksförbundet mot alkohol- och narkotikamissbruk (RFMA) 16 april.
- Socialrättsdagen hos JP Infonet 15 maj.
- Nätverkskonferens för rektorer i socioekonomiskt utsatta områden, 16–17 september.

Därutöver kommer ytterligare spridningsaktiviteter att riktas mer specifikt till verksamma inom förskola/skola och hälso-och sjukvård.

2.7 Myndigheternas webbsidor

Information om TSI och de lokala utvecklingsarbetena finns på Skolverkets webbplats och för Socialstyrelsens räkning på Kunskapsguiden. Under oktober då TSI-boken lanserades och TSI-konferensen hölls ökade besöken på båda myndigheters webbplatser avsevärt. Socialstyrelsen hade också under oktober en särskild satsning i sociala medier på temat tidiga och samordnade insatser för barn och unga. Båda myndigheterna har också informerat om TSI i nyhetsbrev och sociala medier.

Besöksstatistik till myndigheternas TSI-sidor var under oktober månad:

- Socialstyrelsen: 686 visningar, jämfört med 140 visningar under september månad.
- Skolverket: 4339 visningar, jämfört med 1882 visningar under september månad.

Under hösten har de TSI-filmer som tidigare framtagits haft fortsatt stor spridning. Besöksstatistiken den 29 november:

- *Tillsammans gör vi skillnad - i tid* 215 643 visningar på Skolverkets Youtube-kanal
- *Livet är inte så lätt* 24 704 visningar på Skolverkets Youtube-kanal
- *Livet är inte så lätt* 13 706 visningar på Socialstyrelsens kanal

Skolverket och Socialstyrelsen får också många mejl om filmen *Livet är inte så lätt* där det framgår att den ofta används i lokala utbildningssammanhang för att inleda ett samverkansarbete och för att förklara TSI.

Webbplatserna kommer att uppdateras med relevant och aktuell information, som syftar till att erbjuda stöd och inspiration till målgrupperna.

<https://www.skolverket.se/tsi>

[Tidiga och samordnade insatser \(TSI\) - Kunskapsguiden](#)

3. Myndigheternas avslutande diskussion

Skolverkets och Socialstyrelsens dialoger med företrädare för de båda referensgrupperna samt utvecklingsarbetena pekar samstämmigt på att det finns ett stort behov av nationell samsyn och styrning av TSI-arbetet. Vikten av fortsatt nationell uppmärksamhet och stöd i TSI-arbetet har särskilt betonats. Myndigheterna har för avsikt att fortsatt verka för spridning av TSI under kommande år.

3.1 Långsiktigheten osäker i TSI-arbetet

I delredovisningen beskrivs såväl möjligheter som utmaningar med att få det förebyggande arbetet stabilt och långsiktigt på regional och lokal nivå. Utmaningarna handlar bland annat om att det samordnade förebyggande arbetet är tämligen oreglerat och att det ofta finansieras med kortsiktiga projektmedel och statsbidrag, vilket äventyrar långsiktigheten. Samverkansarbetet är skört och beroende av att alla medverkande verksamheter har tid och resurser att investera i arbetet. Av delredovisningen framgår att TSI har lett till en förbättrad samverkan, men att långsiktigheten av arbetet är mer osäker.

Hösten 2022 svarade över hälften av företrädarna för de 34 utvecklingsarbeten som då deltog i TSI-satsningen att de saknade beslut om fortsättning. Det uteslöt dock inte att arbetet fortsatte i någon annan form. En uppföljning hösten 2023 visade att nära nog samtliga utvecklingsarbeten skulle fortsätta TSI-arbetet i någon form. Däremot saknade flertalet långsiktiga politiska beslut och när beslut fanns var de ofta ettåriga.

Flera utredningar har lämnat förslag på förtydliganden av det förebyggande arbetet som kan stärka lokalt förebyggande arbete. I slutbetänkandet Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) föreslås ändringar i lagstiftningen för att stärka socialtjänstens tidiga insatser och förebyggande arbete. Ett annat exempel är Narkotikautredningen (SOU 2023:62) som bedömer att det behövs en stabil och samordnad struktur för det förebyggande arbetet. Det kan enligt utredningen öka likvärdigheten mellan kommuners förebyggande arbete.

Ytterligare exempel är regeringsuppdraget att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga som bland annat syftar till att stärka det förebyggande arbetet.¹² Genom en ändring i skollagen har det också förtydligats att elevhälsan vid behov ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.¹³

¹² Uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga, S2021/04102 (delvis) S2021/06171 S2021/06815 (delvis) S2022/01303 S2023/02379 (delvis)

¹³ 2 kap. 25 § i skollagen (2010:800), ändringen trädde i kraft 2 juli 2023.

3.2 Laghinder för att få kunskap om resultatet av TSI för barn och unga

I delredovisningen till regeringen redovisades juridiska hinder för gemensamma uppföljningar på individnivå. I TSI-arbetet innebär det ett stort hinder för verksamhetsuppföljning då det inte går att få fram resultatet av TSI på individnivå för barn och unga. Denna uppföljning är viktig för att utveckla och prioritera arbetet. Avsaknaden av uppföljning på individnivå riskerar i förlängningen att TSI prioriteras bort, med negativa effekter för de barn och unga som är i behov av insatserna.

3.3 Behovet av en fast nationell samordning

Skolverkets och Socialstyrelsens bedömning är att det är nödvändigt med en permanent fastlagd samordning på nationell, regional och lokal nivå för att skapa långsiktighet i det förebyggande arbetet. Det är angeläget med en fastlagd struktur inte minst för att fokusområden förändras över tid. Inledningsvis i TSI-satsningen var barn och ungas psykiska ohälsa ett uppmärksammat område och på senare tid har det brottsförebyggande arbetet uppmärksammats i högre grad. I mångt och mycket behövs samma samverkansstruktur när det handlar om att identifiera tidiga tecken på ogynnsam utveckling som tidiga tecken på normbrytande beteende. Det går snabbare för Skolverket och Socialstyrelsen att ta sig an nya uppdrag och inriktningar när det finns en fastlagd samverkansstruktur.

Socialstyrelsen och Skolverket samarbetar i flera olika uppdrag som rör förebyggande och samordnat arbete med barn och unga. Den struktur för samverkan som Socialstyrelsen och Skolverket har byggt upp inom ramen för TSI underlättar arbetet i dessa uppdrag och behöver bestå. Samordningsvinsterna handlar också om att externt tydligare kunna kommunicera gemensamma budskap.

Exempel på pågående regeringsuppdrag där Skolverket och Socialstyrelsen samverkar är Skolsociala team¹⁴ och Nationellt hälsoprogram för barn och unga. Därutöver pågår samarbete i egeninitierade uppdrag såsom att ta fram stöd till informationsdelning mellan skola, socialtjänst och polis samt spridning av erfarenheterna av arbete med samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) och sociala insatsgrupper (SIG).¹⁵

Verksamheter som arbetar med barn och unga behöver samordna sig, såväl lokalt som nationellt. För att insatserna ska bli framgångsrika måste det finnas strukturer för samverkan som fungerar över tid, håller hög kvalitet och utgår från alla barn och ungas behov. Barn och unga har rätt att vara trygga, få möjlighet att utvecklas och få rätt stöd i tid.

¹⁴ Uppdrag om stöd, kartläggning och uppföljning om skolsociala team, U 2023/01277

¹⁵ SSPF och SIG är samverkansformer för att förebygga att barn begår brott.